

**ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ « i2010 ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ: Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ
ΤΗΣ ΕΕ»
ΑΘΗΝΑ, 24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2006**

Η σημασία των τεχνολογιών και πληροφοριών στην σύγχρονη κοινωνία είναι γνωστή σε όλους μας. Αποτελούν το ένα τέταρτο της αύξησης του ΑΕΠ και το 40% της αύξησης της παραγωγικότητας. Η εξέλιξη που παρουσιάζουν τα τελευταία χρόνια έχει σαν αποτέλεσμα την μαζική τους χρήση σε διάφορους τομείς καθημερινής μας ζωής, αλλά και τη θεμελιώδη μεταβολή του τρόπου εργασίας μας.

Από τεχνική άποψη τα δίκτυα, και οι υπηρεσίες περνούν σε φάση ψηφιακής σύγκλισης, Καλούμενα να ανταποκριθούν σε ένα περιβάλλον ολοένα και πιο ανταγωνιστικό.

Οι βιβλιοθήκες της Ευρώπης αποτελούν σημαντικό τομέα δραστηριότητας και απασχόλησης. Σύμφωνα με στοιχεία του 2001, απασχόλησαν 336.673 άτομα και εξυπηρέτησαν 138 εκατ. καταγραμμένους χρήστες. (International Library statistics: Trends and commentary based on the Libecom data), και (Com (2005) 465 της Ε.Ε., σελ. 5).

Ο ρόλος τους στην συλλογή, κατάταξη και διαφύλαξη πολιτιστικού και επιστημονικού υλικού είναι πρωταρχικός. Το υλικό αυτό, (βιβλία, φωτογραφίες, ταινίες, χάρτες κλπ) συνθέτει τον πλούτο της πολιτιστικής κληρονομιάς των λαών της Ευρώπης. Στόχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι να καταστεί δυνατή η διάδοση και διατήρησή του. Η δημιουργία μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης, μέσα από τις δυνατότητες που προσφέρει το Διαδίκτυο, αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία για τον σκοπό αυτό.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην αρχική της ανακοίνωση για την δημιουργία « μιας Κοινωνίας της Πληροφορίας με στόχο το 2010», είχε συμπεριλάβει την ανάγκη δημιουργίας μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης, και την συμβολή που θα είχε μία τέτοια ενέργεια στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των Ευρωπαίων πολιτών.

Τον Σεπτέμβριο του 2005, ανταποκρινόμενη θετικά στην πρωτοβουλία έξι αρχηγών κρατών μελών για την δημιουργία μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης, παρουσίασε σε ξεχωριστή ανακοίνωσή της προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μια συνολική στρατηγική, προσεγγίζοντας τις κυριότερες πτυχές του όλου θέματος:

Την Επιγραμμική προσβασιμότητα (on line –πρόσβαση)

Σαν απαραίτητη προϋπόθεση που δίνει την δυνατότητα πρόσβασης μέσω δικτύων σ' ένα πολυγλωσσικό υλικό για τις ανάγκες μιας εργασίας, μελέτης, η ακόμη και για ψυχαγωγία

Την Ψηφιακοποίηση (Μεταφορά βιβλίων η άλλου αρχειακού υλικού σε ψηφιακή μορφή, που δίνει την δυνατότητα δημιουργίας αντιγράφων)

Σε ό,τι αφορά στον οπτικοακουστικό τομέα, θα συμβάλλει στην καλύτερη διατήρηση υλικού το οποίο αλλοιώνεται με την πάροδο του χρόνου.

Τη Διατήρηση και αποθήκευση

Με απώτερο σκοπό, πολύτιμο ψηφιακό υλικό να παραμείνει διαθέσιμο για τις επόμενες γενιές.

Τι είναι οι Ψηφιακές Βιβλιοθήκες

Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες αποτελούνται από συλλογές ψηφιακού περιεχομένου. Οι συλλογές αυτές οι οποίες θα διατίθενται στο κοινό, περιέχουν υλικό το οποίο είτε υπήρχε στην φυσική του μορφή, και έχει υποστεί ψηφιακοποίηση όπως π.χ. αντίγραφα βιβλίων, ή

δημιουργήθηκε εξ' αρχής σε ψηφιακή μορφή π.χ. επιστημονικές δημοσιεύσεις ή άλλα δεδομένα με μεγάλο όγκο πληροφοριών.

Είναι φανερό ότι οι παραπάνω ενέργειες θα συμβάλλουν στην αύξηση της χρήσης του διαδικτύου, αφού πολύτιμο υλικό θα διατίθεται σε ψηφιακή μορφή - και στην διάδοση της γνώσης. Θα αποτελέσουν επίσης κίνητρο για περαιτέρω έρευνα, και επενδύσεις από τις εταιρείες οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα των νέων τεχνολογιών.

Ωστόσο, οι προκλήσεις οι οποίες παρουσιάζονται είναι εξ' ίσου σημαντικές:

Η ενέργειες για την ψηφιακοποίηση υλικού, συνεπάγονται μεγάλο κόστος.

Το 2001, Ο συνολικός αριθμός βιβλίων και τόμων στις Ευρωπαϊκές βιβλιοθήκες, (ΕΕ των 25), έφτασε τους 2.533.893.879. Πρακτικά, είναι αδύνατη η ψηφιακοποίηση όλου αυτού του υλικού. Απαιτείται επιλογή, και χρονοδιάγραμμα εργασιών. Προϋποθέτει επίσης, την συνεργασία και τον συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων ώστε να αποφευχθεί η ψηφιακοποίηση π.χ των ιδίων έργων από διαφορετικές υπηρεσίες.

Ενδεχομένως να χρειασθεί ειδικός εξοπλισμός ο οποίος επίσης θα αυξήσει το κόστος. Θα πρέπει να υιοθετηθούν νέοι τρόποι εργασίας, και θα χρειασθούν ειδικότερες γνώσεις και δεξιότητες από το εμπλεκόμενο προσωπικό .

Η δημιουργία αντιγράφων – το αποτέλεσμα δηλαδή της ψηφιακοποίησης του αρχαιακού υλικού- , θα καταστήσει αναγκαία την ρύθμιση κανόνων σε θέματα που αφορούν την πνευματική ιδιοκτησία και γενικότερα τα δικαιώματα των δημιουργών.

Βεβαίως στην οδηγία της Ε.Ε., 2001/29 για την εναρμόνιση των δικαιωμάτων του δημιουργού στην κοινωνία της πληροφορίας, προβλέπεται εξαίρεση για εργασίες αναπαραγωγής από δημόσιες βιβλιοθήκες και εκπαιδευτικά ιδρύματα. (άρθρο 5). Ωστόσο, η εξαίρεση δεν είναι υποχρεωτική με αποτέλεσμα να υπάρχουν διαφορετικές ρυθμίσεις στα κράτη μέλη. Επίσης θα πρέπει να ρυθμισθεί νομοθετικά το ζήτημα της on line πρόσβασης σε έργα δημιουργών τα οποία δεν είναι σε « ελεύθερη χρήση» δηλαδή δεν έχουν λήξει τα δικαιώματα δημιουργού (έτος θανάτου του συγγραφέα κλπ).

Θέτοντας τα ζητήματα αυτά σε διαβούλευση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, συγκέντρωσε τις απόψεις των σχετικών φορέων. Η όλη πρωτοβουλία για την δημιουργία της ψηφιακής βιβλιοθήκης συνάντησε μεγάλο ενδιαφέρον. Οι απαντήσεις, 225 στο σύνολό τους προήλθαν από: 46% από πολιτιστικά ιδρύματα, 19% από εκδότες, 14% από πανεπιστήμια και ακαδημαϊκά ιδρύματα, 8% από εταιρείες νέων τεχνολογιών, 6% από πολίτες, και 3% από υπουργεία. Χαρακτηρίζονται από πλούτο ιδεών και σύγκλιση απόψεων στο θέμα των πνευματικών δικαιωμάτων.

Με σκοπό την χάραξη μελλοντικής στρατηγικής, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τον Αύγουστο του 2006, απήρθηνε Σύσταση προς τα κράτη μέλη εστιάζοντας στα ακόλουθα:

1. Τη συλλογή πληροφοριών για όποιες εργασίες πραγματοποιούνται ήδη, στον τομέα της ψηφιακοποίησης βιβλίων ή άλλου αρχαιακού υλικού. Η έρευνα θα αποσκοπεί στην συνεργασία των υπηρεσιών με σκοπό την αποφυγή ψηφιακοποίησης ιδίων έργων από

διαφορετικούς οργανισμούς.

2. Τον καθορισμό των μελλοντικών στόχων από μουσεία, βιβλιοθήκες κλπ., και τους πόρους οι οποίοι θα διατεθούν από τις αρμόδιες εθνικές αρχές.
3. Τη συνεργασία των πολιτιστικών ιδρυμάτων και του ιδιωτικού τομέα με σκοπό την χρηματοδότηση για την ψηφιακοποίηση του πολιτιστικού υλικού.
4. Την συγκρότηση κατάλληλων υποδομών (εγκαταστάσεις ψηφιακοποίησης) ως ειδικά κέντρα για το σκοπό αυτό.
5. Την προώθηση μιας Ευρωπαϊκής ψηφιακής βιβλιοθήκης με στόχο την κοινή πρόσβαση σε πολυγλωσσικό υλικό. Θα πρέπει να ενθαρρυνθούν τα πολιτιστικά ιδρύματα και οι εκδότες να διαθέτουν το υλικό τους – μέσω της ψηφιακής βιβλιοθήκης- εφαρμόζοντας συγχρόνως ενιαία πρότυπα ψηφιακοποίησης.
6. Την παροχή δυνατοτήτων για on-line πρόσβαση, σε έργα «ορφανά» (**έργα των οποίων δεν έχουν διευκρινισθεί απόλυτα τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας**) ή άλλα τα οποία έχουν αποσυρθεί από την κυκλοφορία, ή ακόμη και εξαντληθεί, με την χρήση κατάλληλων καταλόγων κλπ.
7. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά στην ψηφιακή διαφύλαξη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει την θέσπιση εθνικών πολιτικών, και την τήρηση της νομοθεσίας σε ό,τι αφορά στα δικαιώματα του δημιουργού. Οι πολιτικές αυτές, θα πρέπει να περιλαμβάνουν σχέδια δράσης, χρονοδιάγραμμα εργασιών, τους εμπλεκόμενους φορείς και τις αρμοδιότητές τους, και τέλος τους διαθέσιμους πόρους.
8. Την ανταλλαγή πληροφοριών
9. Τη νομοθετική πρόβλεψη ώστε να επιτραπεί σε δημόσια ιδρύματα η αντιγραφή και η μετακίνηση του ψηφιακού υλικού για λόγους διαφύλαξης.
10. Τη θέσπιση μέτρων για την κατάθεση του όποιου υλικού έχει αρχικά δημιουργηθεί σε ψηφιακή μορφή λαμβάνοντας υπ' όψιν τις εξελίξεις σε άλλα κράτη.
11. Τη νομοθετική ρύθμιση για τα θέματα διαφύλαξης, από εντεταλμένα ιδρύματα τα οποία θα χρησιμοποιούν κατάλληλες τεχνικές για την συλλογή του υλικού, τηρώντας τις διεθνείς συμφωνίες για τα θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

Τέλος, σε διάστημα ενάμιση έτους από την δημοσίευση της Σύστασης αυτής, και κατόπιν ανά διετία, τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενημερώνουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για τις δράσεις που έχουν αναληφθεί.